

52

ADV-N-Medelingen

DRIEMAANDELIJKS
TWEDE TRIMESTER 2016

Dit is het tweeënvijftigste nummer van de *ADVN-Mededelingen*. De publicatie wil u op de hoogte brengen en houden van de werking van het ADVN in al haar aspecten zoals het algemeen beheer, de aanwinsten in de collecties, de dienstverlening, de projecten, de publicaties en de huisvesting. De *ADVN-Mededelingen* zijn gratis en worden u op verzoek toegestuurd.

Het ADVN is een archief en onderzoekscentrum. Vanuit een open maatschappelijke geest en gesteund op een wetenschappelijke methodologie, verzamelt, bewaart en beheert het ADVN het erfgoed over de Vlaamse beweging in haar brede historische en thematische context.

Tot de brede context van dit veiliggestelde erfgoed behoren de nationale bewegingen als maatschappelijk-filosofisch verschijnsel, inbegrepen de thema's die daarmee zijn verbonden of ervan afgeleid zijn (zoals culturele identiteit, natievorming, migratieprocessen, nieuwe sociale bewegingen).

Het verleden is een beproefd bouwwerk van zoveel fouten en nog meer gebreken. Torsend tegelijk met verve wat nog komen moet, vandaag, morgen, overmorgen.

Bijdragen

Sophie Bossaert, Tom Cobbaert, Sophie Gyselinck, Dirk Roctus, Frank Seberechts, Andreas Stynen & Rita Verelst

Digitale beeldbewerking

Ann Van Gastel

Fotografie

Peter Maes

Vormgeving

Ann Van Gastel

Coördinatie

Sophie Gyselinck

Administratie

Marleen Deridder

Druk

New Goff, Gent

Verantwoordelijke uitgever

Dirk Roctus
Liersesteenweg 213, 2640 Mortsel

ADVN ARCHIEF & ONDERZOEKSCENTRUM

Lange Leemstraat 26

BE-2018 Antwerpen 1

[T] +32 [0]3-225 18 37

[E] info@advn.be

[W] www.advn.be

bankrekening: BE14 4198 0595 9183 | KREDBEBB

bouw- en renovatiefonds: BE23 4198 0595 9991 | KREDBEBB

Giften vanaf 40 euro komen in aanmerking voor een attest voor belastingvermindering.

www.facebook.com/ADVNVzw

Vlaanderen
verbeelding werkt

Afrikaans is broodsaak

Vreemd dat de Vlaamse media geen aandacht besteedden aan het overlijden van de Britse historicus Benedict Anderson in december 2015. Nochtans beïnvloedde hij het denken over het nationalisme met zijn omschrijving van de natie als een *imagined community* (een verbeelde gemeenschap). De natiestaat zou als antwoord op de uitdagingen van het industriële tijdperk het gebruik van één taal opleggen aan zijn burgers. Zuid-Afrika waar het African National Congress (ANC) het Engels in een multi-etnische maatschappij wil doordrukken, is daar een hedendaagse illustratie van. Er zijn echter dwarsliggers die een ander verhaal vertellen, mensen die Afrikaans spreken bijvoorbeeld.

Het verhaal van het Afrikaans is er een *“van loop en val, val en weer opstaan”* zoals cultuurhistoricus Jaap Steyn schrijft in het kolossale boek *Ons gaan 'n taal maak*.¹ De taal van de Afrikaners en van een groot deel van de kleurlingen in Zuid-Afrika heeft een lastig parcours achter de rug. In het begin moest ze zich ontworstelen aan het Nederlands, daarna opboksen tegen de verachting door de Engelstaligen in eigen land en nu is ze nog altijd bezig met het odium van ‘taal van de Apartheid’ van zich af te schudden ten aanzien ook van de wereldgemeenschap. Nog is de strijd voor het behoud van het Afrikaans niet gestreden. Een open brief van een Afrikaner intellectueel in een Vlaams internettijdschrift legde de vinger op de wonde met de woorden: *“Ek kan my ook nie vereenselwig met die benadeling en verontregting van ‘n gevestigde Afrikataal soos Afrikaans en sy sprekers nie.”*² De auteur – Heinrich Matthee, politiek analist voor bedrijven in Nederland – liet weten dat hij zijn mandaat als navorsers aan de Universiteit van die Vrystaat in Bloemfontein (Zuid-Afrika) neerlegt uit protest tegen haar nieuwe, op 11 maart 2016 goedgekeurde taalbeleid dat van het Engels de hoofdtal in onderwijs en administratie maakt. Opvallend is de karakterisering van het Afrikaans als ‘Afrikataal’, als inheemse taal, die in tegenstelling tot het Engels ontloken is onder de zon van het Afrikaanse continent. Eenzelfde gedachte uitte ook Flip Buys, die aan het hoofd staat van een beweging van steunorganisaties rondom de Zuid-Afrikaanse vakbond Solidariteit.³ Bij zijn bezoek begin mei aan Vlaanderen noemde de Afrikaner de overheersende rol van het Engels in Zuid-Afrika de ‘uiteindelijk overwinning van het kolonialisme’. Het ANC ging bij de machtsovername in de jaren ‘90 van vorige eeuw uit van de stelling *“We hebben het land in handen, nu moeten we een natie bouwen”* met het Engels als mor-

tel. Volgens Buys is het probleem echter dat die ‘nationale taal’ in de praktijk ‘zwak Engels’ betekent, waardoor vele zwarte jongeren slecht presteren op school. Onderwijs in eigen taal is een ‘voertuig voor modernisering’, en zo noemt hij met de dichter NP van Wyk Louw (1906-1970) Afrikaans een ‘broodsaak’ (als samenvoeging van ‘broodnodig’ en ‘noodsaaklik’).⁴ De strijd die Buys en Matthee voeren voor de eigen talen is er ook een voor cultureel federalisme opdat de minderheden niet zouden oplossen in een eenheidsstaat. Het is een verhaal dat Vlamingen vertrouwd in de oren klinkt.

DIRK ROCHTUS | VOORZITTER VAN HET ADVN

(1) J.C. Steyn, *Ons gaan een taal maak. Afrikaans sedert die Patriot-jare*, Pretoria, 2014.

(2) www.doorbraak.vlaanderen.nl/nieuws/afrikaans-op-de-helling-zuid-afrika.

(3) www.solidariteit.co.za.

(4) www.solidariteit.co.za/ons-kan-dit-weer-doen-met-akademia.

EUROPA ÉÉN

Beweging voor de Verenigde Staten van Europa (BVSE)

Met de verklaring *“pro pace et unitate, senator e merito et honoris causa”* werd Walter Kunnen op 5 februari 2012 postuum opgenomen in de Europese Eresenaat. Het was meteen ook het laatste wapenfeit van de BVSE. De organisatie zou het overlijden van haar stichter niet overleven zodat uiteindelijk heel haar bestaan vereenzelvigd bleef met de markante figuur Walter Kunnen.

Walter Antoon Kunnen (1921-2011)

Walter Antoon Kunnen werd op 29 mei 1921 geboren in Antwerpen. De jonge Walter doorliep zijn humaniora in Herentals en studeerde rechten in Leuven. Zijn vader Hubert Kunnen was actief binnen het Vlaamsch Nationaal Verbond (VNV) en werd in 1941 benoemd tot burgemeester van Tongerlo. Het was van thuis uit dan ook evident dat Walter Kunnen zich aansloot bij de Vlaams-nationale jeugd- en studentenbeweging. Aan de universiteit van Leuven was Kunnen actief bij de VNV-studenten, maar raakte al snel betrokken bij het clandestiene Dietsch Studenten Keurfront (DSK). Net als het Dietsch

Eedverbond voerde het DSK, vanuit een overtuiging georiënteerd op het voormalige Verdinaso, oppositie tegen de onvoorwaardelijke collaboratiepolitiek van het VNV.

Na de oorlog ging Walter Kunnen aan de slag als directeur van een brouwerij in Mortsel en werd in 1950 verkoopsdirecteur van de vastgoedfirma Wooncentrale. Daar deed hij de nodige ervaring op om in 1956 het Algemeen Bouwbedrijf Kunnen op te richten en uit te bouwen tot een succesvolle onderneming met 600 medewerkers. Kunnen vestigde zich met zijn gezin op het domein Duin ter Schans in het Limburgse Opoeteren. Zijn echtgenote, Diane Debray, was tot haar overlijden in 1993 één van de drijvende krachten achter de BVSE, maar was evenzeer een verdienstelijk schrijfster met een handvol literaire bundels op haar naam. In het begin van de jaren 1980 besloot Walter Kunnen de leiding van zijn bouwbedrijf over te laten en zich met zijn bedrijf Archibo-Biologica toe te leggen op aardstralen en alternatieve geneeskunde. Op 31 oktober 2011 overleed Walter Kunnen, 50 jaar nadat hij met de BVSE van wal stak.

De voluntaristische oprichtingsjaren

In 1946 werd de Unie van Europese Federalisten (UEF) opgericht met Hendrik Brugmans als voorzitter en splitste tien jaar later in de Action Européenne Federaliste (AEF) en de Mouvement Fédéraliste Européen (MFE). In België was de activiteit van de UEF lange tijd eerder kleinschalig. In Brussel en Antwerpen waren er kernen van de Mouvement Fédéraliste Européen / Europese Federalistische Beweging (MFE/EFB) en voor het AEF waren er op het eind van de jaren 1950 afdelingen in Luik en Brussel. De Brusselse afdeling, de Mouvement pour les Etats-Unis d'Europe (MEUE), werd eind 1958 opgericht door de liberale bouwpromotor Jean-Florian Collin en de rechts-conservatieve industrieel Florimond Damman. Na een conflict waarbij de wegen van Collin en Damman scheidden, kwam de bouwpromotor in contact met zijn Antwerpse collega Walter Kunnen en benoemde hem in augustus 1960 tot ondervoorzitter. Kunnen kreeg de opdracht een Vlaamse afdeling op te richten van de MEUE of voluit in het Nederlands: de Beweging voor de Verenigde Staten van Europa.

Walter Kunnen, jaren 1970. [ADV, VFD250]

Met de slogan "Het volkseigene veilig stellen in een grotere gemeenschap" propageerde de BVSE haar eerste vergaderingen. Antwerpen, 28 april 1961. [ADVN, VFA11736]

een eigen officieel statuut te geven. Walter Kunnen werd in december 1961 door meer dan 1 900 leden verkozen als voorzitter en op 22 februari 1962 verschenen de eigen statuten in het *Belgisch Staatsblad*. De aanwezigheid van AEF-kopstukken Hendrik Brugmans, André Voisin, Jan Molenaar en Karlheinz Koppe op het tweede congres in september 1962, bevestigde ten slotte de internationale erkenning van de BVSE. De feitelijke erkenning als een volwaardige AEF-afdeling volgde pas op 6 mei 1963. De oorzaak voor die vertraging moest gezocht worden bij de MEUE.

Agitatie tegen 'Dinaso' Kunnen

In de zomer van 1962 werden er, in de hoop tot één Belgische afdeling te komen, onderhandelingen aangeknoopt tussen de BVSE en de MEUE voor het vormen van een federatie. De oprichting van een overkoepelend Verbond van Bewegingen voor de Verenigde Staten van Europa in september 1962 werd echter gecontesteerd door de BVSE. De Brugse advocaat Jan Mullie, die de BVSE vertegenwoordigde bij de onderhandelingen, had zonder mandaat van het bestuur de stichting van het Verbond mee ondertekend. Daarenboven bleek

Walter Kunnen verzamelde een eerste groep medewerkers en ging aan de slag. In januari 1961 verscheen het eerste nummer van *Europa Eén* dat in een oplage van 200 000 exemplaren gratis in de regio Antwerpen verspreid werd. Het resultaat van deze actie was rond uit teleurstellend; er bleken amper 189 personen belangstelling te hebben voor het federalistische initiatief. Kunnen liet zich echter niet ontmoedigen en richtte in Wilrijk een permanent secretariaat in. Het eerste succes volgde amper twee maanden later. In samenwerking met de Vlaamse Toeristenbond (VTB) werd op 30 april een Europees Lentetornooi georganiseerd op het domein Duin ter Schans in Opoeteren. De optredens van volkskunstgroepen uit heel Europa lokten duizenden toeschouwers en veel pers aandacht.

Door het succes van het eerste Lentetornooi bereikte de BVSE de kaap van de duizend leden en kon ze Hugo Rau aanstellen als betaald hoofdredacteur van *Europa Eén*. Omdat de BVSE ondertussen de facto onafhankelijk van de MEUE functioneerde, werd op het eerste congres in oktober 1961 besloten de BVSE

Het eerste Europees Lentetornooi in Opoeteren, 30 april 1961. [ADVN, VFA11738]

al snel dat Mullie en een handvol andere dissidenten binnen de BVSE het Verbond gebruikten om de positie van Kunnen te ondermijnen. Op 14 december bevestigde de algemene vergadering van het BVSE het voorzitterschap van Kunnen, sloot het Mullie en de andere dissidenten uit en verbrak het alle banden met de MEUE. BVSE-voorzitter Kunnen was overigens ook een doorn in het oog van de overwegend Franstalige koepel van de Europese Beweging in België. Verschillende leden voerden een virulente campagne tegen Walter Kunnen, vooral met betrekking tot zijn activiteiten tijdens de Tweede Wereldoorlog. Anderen argumenteerden dan weer dat zijn autoritaire stijl en de centralistische organisatiestructuur van de BVSE uitsloten dat de vereniging zou opgenomen worden in de nationale raad van de Europese Beweging.

Het derde congres van de BVSE in Antwerpen, 30 november 1963. [ADV N, VFA11737]

Hoewel de beschuldigingen van extreem-rechtse sympathieën aan het adres van Kunnen vaak geen grond hadden, speelde het engagement van Kunnen tijdens de bezetting wel degelijk een rol in de BVSE, meer bepaald het netwerk dat hij bij het DSK uitbouwde. Vooral in de eerste decennia hadden opvallend veel medewerkers van de BVSE een neo-dinaso of aanverwante signatuur: Staf Vermeire, Carlo Reiners, Frans De Hoon, Arthur De Bruyne en Arseen Rijckaert om er maar een paar te noemen. Daarenboven werd ook het solidaristische Verbond Recht en Orde (VRO) kortstondig opgenomen in de BVSE en waren er uitstekende contacten met de

De afdeling Eurohostessen van de BVSE. Brussel, 1963. [ADV N, VFA11739]

E Diversitate Unitas groep van André Belmans. Ondanks de nauwe banden met de solidaristische beweging behoevde Walter Kunnen er zijn beweging voor om in uitgesproken neo-dinaso of rechts-radicaal vaarwater terecht te komen. De BVSE moest dan ook een beweging blijven die open stond voor het brede politieke spectrum, met uitzondering van het communisme. Om dat te realiseren onderhield Kunnen niet alleen contacten met de brede Vlaamse beweging, maar poogde hij vooral de BVSE *salonfähig* te maken bij het Belgische en Europese establishment. Iets wat met het opmerkelijke integraal-federalistisch programma van de BVSE niet altijd evident was.

Uitbouw van een actiecentrum voor Europees federalisme

In haar doelstellingen streefde de BVSE naar een democratische vereniging van de Europese volkeren. Opvallend was dat de BVSE het federalisme als integrale oplossing hanteerde op alle politieke niveaus, maar ook op sociaaleconomisch en cultureel gebied. Walter Kunnen zag het federalisme als een volwaardige filosofie waarbij in de dialectiek tussen individu en gemeenschap een evenwicht moest worden gevonden tussen waarden, rechten en plichten. Zijn oplossing voor de Belgische communautaire problematiek was net zo bijzonder. Het Vlaams-Waals federalisme van de Volksunie wees hij af en promoveerde als alternatief een federale staat met één unitair parlement en zes rijksggebieden, namelijk Vlaanderen, Brabant, Limburg, Luik, Henegouwen en de Ardennen. Hoewel het radicale voorstel op het eind van de jaren 1960 nog door Paul-Henri Spaak werd gepromoot, zou het nooit een noemenswaardig politiek draagvlak kennen.

Ook de interne organisatie van de BVSE was aanvankelijk op een federalistische leest geschoeid, met een sterke regionale verankering

De feestelijke opening van het Europees jeugdkamp 'Graaf van Hoorn' in Opoeteren, 28 juni 1963. [ADVN, VFB2313]

in het prestigieuze huis Osterrieth in Antwerpen. Onder impuls van Kunzens echtgenote Diane Debray groeide de Eresenaat uit tot een indrukwekkend Vlaams, Belgisch én internationaal netwerk. De meer dan 230 namen lange lijst van eresenatoren leest als een adresboek van het establishment van de Europese beweging.

Binnen die Europese beweging versmolten de AEF en de MFE in 1972 opnieuw tot de UEF. Kunzen zag hierin een uitgelezen kans om de werking van de BVSE uit te breiden naar het volledige Belgische grondgebied. Daar slaagde hij in tot de BVSE in 1975 door de UEF verzocht werd onderhandelingen aan te knopen met de pas opgerichte afdelingen in Wallonië en Brussel. Ondanks een eerste akkoord tot samenwerking in juni 1975 bleven beide Franstalige organisaties protesteren tegen de BVSE als unitaire UEF-afdeling voor België. Uiteindelijk besloot de BVSE een overkoepelende Belgische UEF-federatie op te richten en domineerde Kunzen, ondanks de aanhoudende Franstalige oppositie, met de BVSE en de UEF-België gedurende de jaren 1970 de Europese beweging in België.

De neerwaartse spiraal

Na de Europese verkiezingen van 1978 begon de slagkracht van de BVSE af te nemen. De institutionalisering van de Europese democratie temperde niet enkel het initiële enthousiasme rond het Europese project, maar ook het optimisme rond de federalistische doelstel-

waarbij lokale afdelingen gegroepeerd werden in drie grote gouwen: Vlaanderen, Brabant en Limburg. Na een aantal interne conflicten bouwde Kunzen de macht van de gouwen af, centraliseerde het bestuur en verstevigde zijn leiderschap. Onder de vleugels van de BVSE ontstonden ook speciale afdelingen zoals de Euroscouts, de Eurohostessen en de Jonge Europese Federalisten (JEF), die later hun eigen weg gingen. Een tijd lang werd ook gepoogd een eigen jeugdwerking met zomerkampen te organiseren, evenwel zonder succes. Onder impuls van Staf Vermeire werd in 1966 wel de oprichting van een Heel-Limburgse Jeugdraad ondersteund.

Om het Europees bewustzijn van de Vlamingen aan te scherpen, werden talloze activiteiten op poten gezet. Naast de Europafeesten en de eerder vernoemde Lentetornooien trokken Walter Kunzen, Carlo Reiners en andere BVSE-medewerkers naar talloze debatavonden en manifestaties. Het hoogtepunt van de BVSE-activiteiten was aanvankelijk het jaarlijks congres. In de loop van de jaren 1970 werd die rol overgenomen door de Europese Eresenaat. De Eresenaat werd in 1963 opgericht als een protocollaire bijeenkomst waar jaarlijks verdienstelijke Europeanen werden gehuldigd. Vanaf 1966 kwam daar ook nog de Europese Persprijs bij. Aanvankelijk vond de Eresenaat plaats binnen het kader van de Europafeesten in Tielt, maar vanaf 1968 werd het een zelfstandig evenement

Aan de eretafel van de Europese Eresenaat 1971: (vlnr) Frans Van Mechelen, Hektor De Bruyne, Guido Naets, Paul-Henri Spaak en Hendrik Brugmans. [ADVN, VFB2314]

De BVSE-delegatie bij een Europese betoging van de UEF in Brussel, 1987. [ADV, VFA11740]

Het overlijden van Diane Debray op 9 november 1993 betekende een groot verlies voor de familie Kunnen, maar evenzeer voor de BVSE. Debrays literaire talent kwam onder andere tot uiting in haar columns voor *Europa Eén*, de zogenaamde "dd'tjes". Het periodieke uithangbord kwam, net als de rest van de beweging, in een neerwaartse spiraal terecht met een onomkeerbare daling van abonnees en een drastische aanpassing van de frequentie naar vijf edities per jaar. Tot overmaat van ramp werden ook de structurele subsidies van het Ministerie van Volksontwikkeling in 2001 volledig geschrapt. Het annuleren van de Europese Eresenaat in 2010 en 2011 luidde het definitieve einde van de BVSE in. Met een laatste Europese Eresenaat in 2012 wou de BVSE in schoonheid afsluiten met een hulde aan haar overleden voorzitter, stichter en bezieler.

lingen van de BVSE. Binnen de BVSE resulteerde de dalende aanhang niet enkel in minder medewerkers, ook financieel trokken donkere wolken zich langzaam samen boven het secretariaat in Wilrijk. Sinds de oprichting van de BVSE had Walter Kunnen letterlijk kosten noch moeite gespaard om het Europees federalisme ingang te doen vinden. Lange tijd werd de werking van de organisatie grotendeels door Kunnen en zijn bedrijven gefinancierd. Hoewel de BVSE dankzij een succesvolle lobbycampagne er wel in slaagde om vanaf 1973 een structurele subsidie te ontvangen van het Ministerie van Volksontwikkeling, bleef ze financieel afhankelijk van haar voorzitter.

De BVSE zou dan ook tot aan haar opheffing in alle opzichten de beweging van Walter Kunnen blijven. Verschillende vernieuwingspogingen faalden of botsten op het veto van de voorzitter. In 1992 besloot Kunnen zijn mandaat als voorzitter beschikbaar te stellen voor een jongere opvolger. Roger Peeters, medewerker van het Europees Parlement en voorzitter van Christenen voor Europa, nam gedurende zes jaar de voorzittershamer over, maar kon evenmin een nieuwe dynamiek tot stand brengen. Bij gebrek aan kandidaten trad Walter Kunnen in 1998 opnieuw aan als voorzitter, met de onmogelijke taak om de BVSE opnieuw op de rails te krijgen.

Diane Debray in gesprek op een BVSE-kaderavond in Genk, 16 oktober 1974. [ADV, VFB2315]

Het archief van de BVSE

Het bovenstaande verhaal is allerminst een volledig historisch overzicht van de BVSE. Het is in de eerste plaats een kennismaking met

een beweging en een voorzitter die vooral in de jaren 1960 en 1970 een begrip waren binnen de Vlaamse beweging, maar langzaam aan in de vergetelheid raakten. In het kader van een lopend onderzoek naar nationale bewegingen en de Europese gedachte in Vlaanderen werd het archief van de BVSE opgespoord en door de familie Kunnen aan het ADVN toevertrouwd.

Het archief van de BVSE bevat een uitgebreid werkingsarchief met onder andere briefwisseling (ca. 1980-2011), dossiers inzake het bestuur (ca. 1974-2011), de ledenwerking (ca. 1989-2011), het financieel beheer (ca. 1991-2004), de organisatie van de Europese Eresenaat (ca. 1976-2012) en de contacten met de UEF (ca. 1973-2001). Het valt daarbij op dat het verenigingsarchief amper documenten bevat van de jaren 1960 en 1970. Gelukkig bleven alle 51 jaargangen van *Europa Eén* wel bewaard, net als de unieke en rijke collectie foto's van Europese eresenatoren en BVSE-activiteiten (ca. 1963-2011). Ten slotte bevinden er zich in het archief ook filmopnames van de twee Europese Lentetornooien.

De lacune voor de eerste twee decennia kan gelukkig voor een deel worden aangevuld door de archieven van drie BVSE-medewerkers die eveneens bij het ADVN bewaard worden. In het archief van Staf Vermeire, hoofdredacteur van *Europa Eén* (1964-1974), vinden we briefwisseling, vergadersverslagen, artikels en nota's van en over de BVSE van 1962 tot 1977. Bij Arthur De Bruyne, ondervoorzitter van 1968 tot 1989, vinden we gelijkaardige documenten over de periode 1963 tot 1992. In het archief van Arseen Rijckaert, hoofdredacteur van *Europa Eén* (1974-1979), treffen we tot slot dossiers aan over de Europese Eresenaat en andere BVSE-activiteiten (1974-1979), maar vooral over de oprichting en werking van UEF-België (1976-1978) waarvan hij algemeen secretaris was. Alles samen vormen deze archieven een bijzonder waardevolle bron voor het onderzoek naar de Europese gedachte

Het tijdschrift *Europa Eén*, jg. 44, 2004, nr. 1. [ADV.N, WY900051]

in Vlaanderen en de relatie met nationale bewegingen zoals de Vlaamse beweging en de Groot-Nederlandse beweging. [tc]

De top van de BVSE tijdens de jaren 1970: (vlnr) Arseen Rijckaert, Walter Kunnen, Arthur De Bruyne en Eddy Wijgers. Antwerpen, 11 februari 1978. [ADV.N, VFA11741]

Bronnen bij deze bijdrage: ADVN, archief Beweging voor de Verenigde Staten van Europa (AC1023), archief Arthur De Bruyne (AC2), archief Arseen Rijckaert (AC1044), archief Staf Vermeire (AC150); A. De Bruyne, *De Europese Eresenaat*, Wilrijk, 1986; F. De Hoon, *Ideeën en standpunten van Walter Kunnen*, Wilrijk, 1970; Ba. De Wever, *De schaduw van de leider*. Joris Van Severen en het na-oorlogs Vlaams-nationalisme (1945-1970), in: *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, jg. 31 (2001) nr. 1-2, pp. 177-252.; Ba. De Wever, *Europa Eén*, in: *NEVB*, Tielst, 1998, p. 1085; Ba. De Wever, *Kunnen, Walter*, in: *NEVB*, Tielst, 1998, p. 1757; E. Verhoeyen & F. Uytterhaegen, *De kreeft met de zwarte scharen*, Gent, 1981.

DE ZANNEKIN-WERKGEMEENSCHAP

Groot-Nederlandse vereniging van de Lage Landen

De naam Zannekin, afgeleid van de middeleeuwse Zuid-Vlaamse vrijheidsstrijder Niklaas Zannekin, is al meer dan driekwart eeuw de vlag waaronder verscheidene verenigingen het regionalisme in Frans-Vlaanderen ondersteunen vanuit een Groot-Nederlands perspectief. De eerste Zannekin-vereniging gaat terug tot in de jaren 1930, maar was geen lang leven beschoren. Een tweede initiatief kwam tot stand in 1941. Onder het voorzitterschap van August Borms werd de Zannekin Arbeidsgemeenschap voor Zuid-Vlaanderen opgericht. Naar het voorbeeld van de Volksbund für das Deutschtum im Ausland hoopte de stichter "alle volkse Vlamingen weer in eenzelfde verband te brengen". De vereniging bezorgde Nederlandstalige boeken aan bibliotheken in Frans-Vlaanderen, organiseerde een fondsenwerving en richtte allerhande activiteiten en voordrachten in. Eveneens probeerde ze met jonge West-Vlaamse leerkrachten in de regio van Rijsel het Nederlandstalig onderwijs uit te bouwen. De organisatie verdween bij het einde van de oorlog.

In de naoorlogse periode waren het Jan Haderman en Jef Ruyschaert die in 1954 de Studentenwerkgroep-Zannekin oprichtten. De werkgroep hielp met de verspreiding van de periodiek *Notre Flandre*, een driemaandelijks tijdschrift dat werd opgericht onder impuls van enkele leden van het Komitee voor Frans-Vlaanderen. Verder organiseerde het gespreksavonden rond de historie van Frans-Vlaanderen en zette het boekenacties op het getouw. De vereniging hield het slechts enkele jaren vol. Twaalf jaar later werd de vereniging Zannekin – zoals we ze vandaag kennen – gesticht. Het blad *Notre Flandre* werd vervangen door *La Nouvelle Flandre*, dat volledig beheerd en gefinancierd werd door de vereniging, maar reeds na twee jaargangen werd stopgezet. Het tijdschrift vertegenwoordigde de stem van een nieuwe regionalistische beweging die zich kantte tegen de nationalistische Franse politiek.

Het Komitee voor Frans-Vlaanderen werd in 1947 opgericht en besteedt bijzondere aandacht aan de kennis van het Nederlands in Frans-Vlaanderen. [ADV, VPPA777]

Tijdens de jaren 1970 werd binnen Zannekin de belangstelling verbreed naar "de vroeger Nederlandse gewesten aan de oostgrens", waaronder Oost-Friesland. Tot op heden organiseert de vereniging geregeld studiedagen, ontmoetingsdagen en uitstappen. Elk jaar wordt een jaarboek gepubliceerd met bijdragen over de geschiedenis van de Nederlanden.

Recent ontving het ADVN het archief van Maurits Cailliau, de huidige secretaris, en dat van Marten Heida, oud-voorzitter van Zannekin. Het persoonsarchief van Heida bevat documenten en correspondentie aangaande zijn bijdragen aan diverse tijdschriften waaronder het *Nederlands Dagblad*, *Zannekin*, *Neerlandia* en *Ons Erfdeel*. Het omvat ook werkingsdossiers van de vereniging Zannekin, een afschrift van de oprichtingsakte en stukken omtrent de nieuwsbrief en publicaties. Daarnaast is er materiaal omtrent zijn activiteiten in het Komitee voor Frans-Vlaanderen. In het archief van Cailliau vindt men artikels terug die hij schreef voor de Zannekin-jaarboeken *De Nederlanden 'extra muros'*, alsook heel wat briefwisseling. [SB]

Bronnen bij deze bijdrage: A. Borms, H. Gravez (e.a.), *Onze Volksche Plicht. Zannekin Arbeidsgemeenschap voor Zuid-Vlaanderen*, Antwerpen, 1942; L. Verbeke, *Vlaanderen in Frankrijk: taalstrijd en Vlaamse beweging in Frans- en Zuid-Frankrijk*, Antwerpen, 1970; L. Verbeke & Ba. De Wever, *Zannekin-werkgemeenschap*, in: *NEVB*, Tielt, 1998, p. 3775.

ONROEREND ERFGOED

Jozef Weyns

Op de begraafplaats van Beerzel, deelgemeente van Putte in de provincie Antwerpen, vindt men een merkwaardig grafmonument. Het markeert de laatste rustplaats van Jozef Weyns, bekend als de oprichter van het Openluchtmuseum Bokrijk.

In het kleine huis van het gezin Weyns-De Hoef, aan de steenweg tussen Heist-op-den-Berg en Schriek, werd op 4 april 1913 een eerste zontje geboren, dat de namen Jozef Ambroos kreeg. Hij bleek begaafd, en zijn ouders waren welstellend genoeg om hem te laten studeren: onderwijsstudies in Lier en kunstgeschiedenis in Gent. Zijn belangstelling ging o.m. uit naar de Kongolese beeldhouwkunst. In de loop van de jaren 1930 raakte Weyns geïnteresseerd in heemkunde, een tak van het historisch onderzoek die toen in Vlaanderen in volle ontwikkeling was. Hij begon zelf met onderzoek naar volkstradities op het platteland en naar de hoevebouw in de Kempen. Tijdens de oorlog noteerde hij feiten en wetenswaardigheden in zijn 'veldboeken'. Hij nam foto's, maakte schetsen en ondervroeg mensen over voorwerpen, gebruiken en gebouwen. Voorts stond hij in 1944 mee aan de wieg van het Verbond voor Heemkunde.

Na de oorlog groeide bij hem het idee om een openluchtmuseum op te richten, met gebouwen die door afbraak werden bedreigd. In 1952-1953 begon hij in Limburg met de verwezenlijking van het Openluchtmuseum Bokrijk. Het ging in 1958 open voor het publiek en Weyns werd de eerste conservator. Vanaf 1957 werkte hij aan zijn magnum opus *Volkshuisraad in Vlaanderen*, een standaardwerk over naam, vorm, geschiedenis, gebruik en volkskundig belang der huiselijke voorwerpen in het Vlaamse land van de middeleeuwen tot de eerste wereldoorlog.

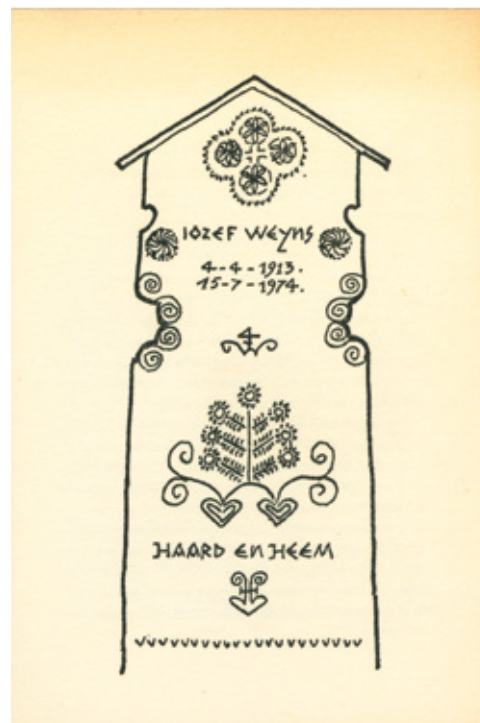
Weyns probeerde zelf een aantal aspecten van de volkscultuur levendig te houden. Hij deed aan kalligrafie, verzorgde meiboomplantingen en maakte van zijn huis en domein Ter Speelbergen een centrum voor volkscultuur. Op 15 juli 1974 overleed Weyns in zijn ambtswoning in Bokrijk, na een ziekbed van enkele weken. Hij werd begraven in Beerzel, in aanwezigheid van o.m. de Limburgse provinciegouverneur Louis Roppe, Volksuniesenator Wim Jorissen, de componist Armand Preud'homme, de schrijver Emiel Van Hemeldonck en vele heemkundigen. Hij schreef zijn gedachtenisprentje zelf en ontwierp ook zijn grafmonument.

De houten grafplaat had Weyns zelf ontworpen en gestoken; zij stond enige tijd in de tuin van Ter Speelbergen. Men ziet onder de

De tekening op het bidprentje van Jozef Weyns is een gestileerde weergave van zijn grafmonument in Beerzel. [ADVN, collectie necrologia]

data het familie-teken. Daaronder symboliseren twee verbonden harten de echtelijke trouw. Zeven bloemen staan voor evenveel kinderen die hij met zijn vrouw Paula Mijlemans had. Voorts had hij de spreuk *Haard en heem* en het verbondsteken van het Verbond voor Heemkunde aangebracht. Het grafmonument was geïnspireerd door een gedenkstèle die Weyns in 1959 had ontworpen en vervaardigd voor de plaats waar in 1959 zijn vriend Bert Leysen, directeur van het NIR, was verongelukt. Deze stèle was op zijn beurt een bewerking van de *Totenbretter* uit Beieren: planken met een tekening of een inscriptie om een overledene te gedenken en te eren. [FS]

Bronnen bij deze bijdrage: *Achter de traditie. Op zoek naar een levend verleden. Leven en Werk van Jozef Weyns*, Antwerpen, 2008 ; R. Lenaerts, *Hartelijkst van huis tot huis. Brieven van Jozef Weyns (1913-1974)*, Beerzel, 2013.

Een heruitgave van *Volkshuisraad in Vlaanderen* is nog steeds te koop. Het vierdelige werk kost 150 euro incl. verzendkosten. Ook *Hartelijkst van huis tot huis* is nog verkrijgbaar aan 25 euro incl. verzendkosten.

Meer info langs katelijne.weyns@gmail.com of 0495-16 55 45.

VLAAMSCHE BANNELINGEN! Vlaamse activisten in Den Haag

Tijdens de Eerste Wereldoorlog besloot een deel van de Vlaamse beweging om in samenwerking met de Duitse bezetter de politieke emancipatie van Vlaanderen te realiseren. Deze zogenaamde activisten organiseerden zich in een Raad van Vlaanderen die onder andere einde 1917 de zelfstandigheid van Vlaanderen uitriep. Toen in de herfst van 1918 duidelijk werd dat de oorlog in het nadeel van Duitsland zou uitdraaien, besloot de Raad van Vlaanderen een Vlaamsch Comité op te richten om de activistische werking vanuit het buitenland te leiden. Einde oktober 1918 vluchtte een deel van de activisten naar het neutrale Nederland, een ander deel trok naar Duitsland waar er voor hen in het dorp Bad Salzufflen een *Fürsorgestelle* werd ingericht. Het merendeel van de circa 230 naar Duitsland gevluchte activisten reisde in 1919 door naar Nederland of keerde terug naar België, waar een grote groep activisten was gebleven.

Het Vlaamsch Comité

In Nederland bevond er zich in 1919 een relatief kleine groep van circa 200 tot maximaal 500 activisten. Het Vlaamsch Comité, genoemd tot Vlaamsch Comité, vestigde zich in Den Haag. Langs het

Nederlandsch Steuncomité voor Vlamingen en andere hulpcomités onderhield het de banden met de uitgeweken activisten door de behoeftige families te ondersteunen met uitkeringen. Verder probeerde het Comité langs zijn eigen Vlaams Persbureau de pers en publieke opinie in Nederland en Vlaanderen te informeren en te beïnvloeden. Met het internationaal verspreide memorandum *Pro Flandria Servanda* hoopten de activisten hun visie op de Vlaamse kwestie bij Amerikaans president Woodrow Wilson en de andere geallieerden te bepleiten, evenwel zonder succes. Het Comité kreeg voor deze activiteiten de financiële steun van de Dietsche Bond, maar vooral langs een aantal Duitse kredieten die onder toezicht stonden van de Duitse ambtenaar Robert P. Oszwald.

Het Vlaamsch Comité verloor in de loop van 1919 zijn financiële middelen en betekenis. Een afsplitsing onder impuls van Paul Belfroid manifesteerde zich nog kortstondig onder de naam Vlaamsch Sekretariaat en een kleine groep rond comité-voorzitter Josué De Decker publiceerde een tijdschrift dat achtereenvolgens onder de titels *Vlaanderen*, *Ontvoogding*, *Pro Flandria* en *De Vlaamsch-Nationale Gedachte* verscheen. Deze groep was later nog betrokken bij de bemiddeling voor de steun van Frederik C. Gerretson aan het tijdschrift *Ons Vaderland* en zou mee aan de wieg staan van de opvolger *Vlaanderen*.

Een 'penningsken' voor *Ons Vaderland*

Ons Vaderland was tijdens de oorlog het officieuze dagblad van de frontbeweging en kwam na de oorlog in handen van de Frontpartij. Na de overname kwam de krant snel in woelig water terecht: veel abonnementen gingen verloren omdat de adressen van de gedemobiliseerde soldaten niet achterhaald werden, de onervaren redactie een slecht zakelijk beleid voerde en het tijdschrift een speelbal was in een machtsstrijd binnen de Frontpartij. Dat resulteerde in een dramatische financiële toestand waardoor geldelijke steun werd gezocht in Duitsland en Nederland. Zo ging volksvertegenwoordiger Hendrik Borginon onderhandelen met

Een groep activisten in Den Haag, met o.a. Karel De Schaepe (achteraan derde van links), Emiel Jacques (achteraan eerste van rechts) en Vital Haesaert (vooraan midden), 1919. [ADVN, VFAL1394]

de Nederlander Gerretson, die eerder in 1915 met Duits geld het dagblad *De Vlaamsche Stem* had overgenomen. Hoewel er in oktober 1920 een voorlopig akkoord werd gevonden met Gerretson, sprong de deal uiteindelijk af op de onrendabele toestand van de drukkerij.

Na een noodkreet in *Ons Vaderland* organiseerden een aantal activisten in Den Haag een steunfonds voor het dagblad. Het kleinschalige initiatief van Victor Lambrecht, Hildeward Van der Spurt en Dree Hermans was niet meer dan een druppel op een hete plaat, maar het nagelaten register van het steunfonds levert wel boeiende informatie over de Vlaamse activisten in Den Haag. Het steunfonds functioneerde

als een soort spaarkas waarbij de deelnemers wekelijks een bedrag tussen 10 en 50 gulden cont spaarden voor *Ons Vaderland*. Hogere bedragen vielen waarschijnlijk niet te halen bij de vaak armlastige families. De actie liep vanaf 18 december 1920 tot eind mei 1921 en verzamelde op haar hoogtepunt wekelijks 12,5 gulden bij 66 deelnemers. Op dat moment toch een hoog percentage van in Den Haag wonende activisten. Per deelnemer werden in het register naam, beroep, adres en de wekelijkse bijdragen geregistreerd. Deze gegevens leren ons dat bijna de helft van de in Den Haag wonende activisten geen beroep had of dit niet wenste te vermelden. De overige deelnemers waren hoofdzakelijk hoogopgeleiden zoals dokter, jurist, ingenieur of professor. Het register leest echter vooral als een bloemlezing uit namen die een belangrijke rol speelden in het activisme: Richard De Cneudt, Jozef De Keersmaecker, Alfons Depla, Willem De Vreese, Vital Haesaert, Florimond Heuvelmans, Karel Heynderickx, Jef Hinderdael, Emiel Jacques, Lambert Jageneau, Alfons Jonckx, Hendrik Mommaerts, Jules Spincemaille, Jozef Van

Helft									
Helft de geloofdrופן groep									
Dus moech ieder van ons wekelijks									
Steunfonds van 't Stijghland!									
Wekelykche storting voor 't Stijghland									
Voorname	Naam	Beroep	Woonst.	1920	1921	1921	1921	1921	1921
				1920	1-3 Jan	6-14 Jan	15-21 Jan	22-28 Jan	29 Jan-2 Feb
Willebrand	Van der Spurt	Contant	Columbaertstr., 17	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.
Lambrecht	Van der Spurt	Contant	"	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.
Van der Spurt	"	"	"	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.
Hildeward	Van der Spurt	"	"	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.
Alfons	Depla	"	"	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.
Richard	De Cneudt	"	"	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.
Jules	Spincemaille	"	"	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.
Dree	Hermans	"	"	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.
Hendrik	Mommaerts	"	"	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.
Vital	Haesaert	"	"	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.
Florimond	Heuvelmans	"	"	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.
Karel	Heynderickx	"	"	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.
Jef	Hinderdael	"	"	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.
Emiel	Jacques	"	"	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.
Lambert	Jageneau	"	"	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.
Alfons	Jonckx	"	"	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.
Hendrik	Mommaerts	"	"	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.
Jules	Spincemaille	"	"	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.
Jozef	Van	"	"	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.
Jozef	Van	"	"	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.	0,10 f.
De eerste bladz. 5				2,45	2,45	2,45	2,35	2,5	

De eerste bladzijde van het register van het Steunfonds voor *Ons Vaderland*, 1920-1921. [ADVN, D16942(2/2)]

den Broeck en de gebroeders Van Roy. Verschillende van de uitgeweken activisten werden bij verstek veroordeeld en keerden pas na de uitdovingswet van 1929 terug naar België of bleven in Nederland wonen. Een aantal onder hen zou in het interbellum nog een rol spelen in het radicaliserende Vlaams-nationalisme of de opkomende Groot-Nederlandse beweging. [rc]

Bronnen bij deze bijdrage:

Register van het steunfonds voor *Ons Vaderland*, 1920-1921, in: Archief Daniël Merlevede (AC192), D1692(2/2); D. Vanacker, *Het Aktivistisch Avontuur*, Gent, 1991; H.D. Mommaerts, Herinneringen aan de afwikkeling van het Vlaams Aktivisme, in: *Wetenschappelijke Tijdingen*, jg. 27, 1968, nr. 5, pp. 315-326; S. Van Clemen, De betrokkenheid van F.C. Gerretson bij de financiering van het dagblad 'Ons Vaderland' (1920-1921), in: *Wetenschappelijke Tijdingen*, jg. 55, 1996, nr. 4, pp. 257-263; L. Vandeweyer, Machtsstrijd in het Vlaamse Front. Het afsterven van 'Ons Vaderland', de geboorte van 'Vlaanderen', in: *Wetenschappelijke Tijdingen*, jg. 44, 1985, nr. 4, pp. 206-224; P. Van Hees, Vlaamse activisten als politieke vluchtelingen in Nederland tijdens het interbellum, in: *Tijdschrift voor Geschiedenis*, jg. 100, 1987, nr. 3, pp. 394-411.

WT | TIJDSCHRIFT OVER DE GESCHIEDENIS VAN DE VLAAMSE BEWEGING

Hierbij presenteren wij u een kort inhouds-
overzicht van het nummer 2016/2 van *WT*.

Jan Verstraete

*De bestraffing van het activisme tijdens de
Eerste Wereldoorlog door de tuchtraad van
de orde van advocaten te Antwerpen (1918-
1921)*

Over de bestraffing op tuchtrechtelijk vlak
van collaboratie met de vijand tijdens WO I
en WO II door de tuchtcolleges van een vrij

beroep zoals de orde van advocaten er een is, bestaan bijna geen publicaties. In 2012 werd door de orde van advocaten in Antwerpen openheid van zaken gegeven voor de tuchtvervolgingen en veroordelingen die het gevolg waren van feiten gepleegd tijdens WO II. Aan de hand van de verslagboeken van de raad van de orde, zetelend als tuchtraad, konden ondertussen de procedures die na WO I tegen Antwerpse advocaten werden

ingespannen voor de eerste maal grondig bestudeerd worden. Dat leverde verrassende resultaten op, niet alleen omdat aangetoond kon worden dat er een storende ongelijkheid in de bestraffing was voor zover de advocaat tijdens WO I in het zgn. Belgische dan wel in het Vlaamse kamp gestaan had. Ook omdat vastgesteld kon worden dat de tuchtraad van advocaten, van dewelke toch aangenomen zou moeten worden dat hij ook toen de behoever zou moeten geweest zijn van grondwettelijke vrijheden en correct procesverloop met

Fernand Walton, advocaat in Antwerpen en staphouder van oktober 1919 tot september 1921. [Archief van de orde van advocaten, Antwerpen]

Juul Callewaert, 1953. [ADVN, VFE33]

respect voor de rechten van verdediging, in het eerste gerechtelijke jaar na 11 november 1918 daarmee soms zeer bediscussieerbaar omgng.

Anton Milh

*Denkend aan Callewaert. Over de pater-
dominicaan Juul Callewaert en de Vlaamse
beweging*

De Vlaamse dominicaan Juul Callewaert (1886-1964) was in zijn tijd een bekend voorvechter van de Vlaamse zaak. Vandaag de dag is zijn leven en denken echter wat in de

vergetelheid geraakt. Dit artikel – geschreven 130 jaar na zijn geboorte – wil de pater opnieuw voor het voetlicht plaatsen door een biografisch overzicht te presenteren en een ideologisch profiel te schetsen. Callewaert doorliep zijn humaniora aan het Klein Seminarie van Roeselare, waar hij sterk werd beïnvloed door het romantisch flamingantisme. In 1905 trad hij in bij de dominicanen, en in 1912 werd hij voor deze orde tot priester gewijd. Doorheen de Eerste Wereldoorlog radicaliseerde hij sterk; zo had hij tegen het einde van de oorlog zelfs volledig gebroken met de Belgische staat. In de jaren onmiddellijk na de oorlog kwam de pater verschillende keren in botsing met de kerkelijke overheid vanwege zijn al te politieke optreden. Om die reden werd hij in 1920 weggestuurd naar Ierland, waar op dat moment de Ierse onafhankelijkheidsstrijd zijn hoogtepunt bereikte. Zijn nationalistische vuur laaide er dan ook eerder op dan dat het bekoelde. Bij zijn terugkomst in Vlaanderen in 1921 kwam de pater opnieuw in aanvaring met de kerkelijke overheid met zo goed als alle initiatieven waarin hij betrokken was. In de jaren 1930 groeide hij uit tot een van de

éminences grises van het Vlaams Nationaal Verbond (VNV). De collaboratie van het VNV met de bezettende macht tijdens de Tweede Wereldoorlog werd door hem aanvankelijk goedgekeurd, vanuit zijn droom van een ‘uur van Vlaanderen’. Door allerlei factoren keerde hij zich hier in de loop van 1942-1943 echter van af. Na de oorlog werd de pater veroordeeld voor het steunen van de collaboratie. Na een gevangenisstraf en een verplicht ver-

Ada Deprez ca. 1978. [ADV N, VFA6273]

blijf in Zwitserland, keerde hij in 1950 terug naar Vlaanderen. Zijn rol op politiek vlak was nu echter volledig uitgespeeld.

Marc Carlier

Ada Deprez en haar betekenis voor de studie van de 19de-eeuwse Vlaamse literatuur

Literatuurhistorica em. prof. dr. Ada Deprez (Oostende, 1928 – Zwijnaarde, 2015), gewezen redactielid van *Wetenschappelijke Tijdingen*, overleed op 17 juli 2015. Zij was de pionier van het wetenschappelijk onderzoek van de negentiende-eeuwse Vlaamse literatuur. Zij zorgde in Vlaanderen voor een standaard op het vlak van de wetenschappelijke briefeditie en maakte met passie zoveel mogelijk bronnenmateriaal van haar onderzoeksgebied openbaar. Zij werkte onder meer op Jan-Frans Willems en Ferdinand Augustijn Snellaert en coördineerde vanuit haar Cultureel Documentatiecentrum de uitgave van de *Bibliografie van de Vlaamse tijdschriften in de negentiende eeuw*. [RED]

Abonneren op WT

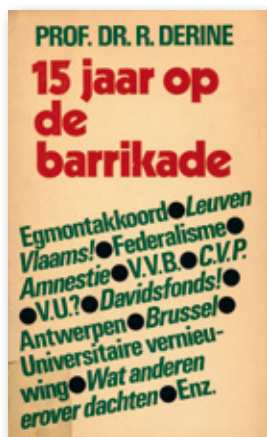
U kunt zich abonneren op *WT* door overschrijving van het abonnementsgeld op rekeningnummer BE80733021529077

[BIC KREDBEBB].

Abonnementsgeld:

- binnenland: 30 euro
 - buitenland: 36 euro
 - steunabonnement: 40 euro
- meer info langs: www.wt.be

Een selectie uit de recente aanwinsten

1

Publicaties en het album *Prof. R. Derine. 15 jaar op de barricade* met brieven en knipsels samengebracht en van commentaar voorzien door de vormer. (1)

[BE ADVN AC13 ARCHIEF RAYMOND DERINE]

Boeken over de Vrijwillige Arbeidsdienst voor Vlaanderen en de Nederlandse Arbeidsdienst. Met foto's van de jeugd- en speel-schaar De Schalmei. (2)

[BE ADVN AC193 ARCHIEF FRANS VAN DER AUWERA]

Documenten (1930-2004) uit de privé sfeer van Jaak Van Haerenborgh naast dossiers inzake het Vlaams Nationaal Jeugdverbond. Met audiovisuele stukken. (3)

[BE ADVN AC316 ARCHIEF JAAK VAN HAERENBORGH]

Documenten (ca. 1980-2010) over ANZ-zangfeesten, Guldensporenherdenkingen, Volksunie, Nieuw-Vlaamse Alliantie, Het Vlaamse Kruis en Vlaamse Volksbeweging. Met boeken en periodieken.

[BE ADVN AC345 ARCHIEF HERMAN VAN HOVE]

Werkingsarchief van de VTB/VAB met afdelingsdossiers (1953-2013).

[BE ADVN AC453 ARCHIEF VLAAMSE TOERISTENBOND/VLAAMSE AUTOMOBILISTENBOND (VTB/VAB)]

Dossiers (ca. 1975-2000) inzake de Europese beweging o.m. Beweging voor de Verenigde Staten van Europa/Unie van Europese Federalisten (BVSE/UEF).

[BE ADVN AC470 ARCHIEF YVO J.D. PEETERS]

Werkingsarchief (1960-1990) van de Blauwvoetfederatie.

[BE ADVN AC495 ARCHIEF BLAUWVOETFEDERATIE (BF)]

Publicaties over de Vlaamse beweging. Met foto's over de activiteiten van het Jeugdverband Sint-Arnout en Beatrijs (ca. 1945-1950).

[BE ADVN AC529 ARCHIEF HERMAN PAS]

Werkingsarchief (1980-2010) van de Nationalistische Studentenvereniging. (4)

[BE ADVN AC538 ARCHIEF NATIONALISTISCHE STUDENTENVERENIGING (NSV)]

Promotiemateriaal (2010-2015) en boeken van de Europese Vrije Alliantie.

[BE ADVN AC652 ARCHIEF EUROPESE VRIJE ALLIANTIE (EVA)]

Documentatie (ca. 1930-1990) over de IJzerbedevaarten, Vlaamse schrijvers en Cyriel Verschaeve naast briefwisseling en een gevangenisdagboek van de vormer. Met een typoscript van Theo Brouns, boeken en foto's.

[BE ADVN AC683 ARCHIEF ANDREAS GELDOF]

Familiedocumenten (1961-1986) van Eva Bidania Ibagutxi over de Baskische beweging. (5)

[BE ADVN AC815 FONDS NATIONALE BEWEGINGEN EN INTERMEDIAIRE STRUCTUREN IN EUROPA (NISE)]

Frontbrief (1917) over het overlijden van Renaat De Rudder. (6)

[BE ADVN AC888 ARCHIEF GASTON DURNEZ]

Stukken over tentoonstelling (1986) en herdenkingsviering (2014) i.v.m. Frans Drijvers. [BE ADVN AC978 ARCHIEF VLAANDEREN MORGEN ROTSELAAR]

Repressiedossier en dagboeknotities van Jules Meulemeester.

[BE ADVN AC980 ARCHIEF JAN MEULEMEESTER]

2

3

Documenten (1956) over het beheer en de voorstellingen van het theaterproductiehuis Antigone Kortrijk.

[BE ADVN AC996 ARCHIEF THEATER ANTIGONE (KORTRIJK)]

Werkingsarchief (1980-1990) van Het Vlaamse Kruis afdeling Wommelgem-Borsbeek.

[BE ADVN AC998 HET VLAAMSE KRUIS AFDELING WOMMELGEM-BORSBEEK]

Werkingsarchief (1985 tot 2014) van het ANV afdeling Mechelen.

[BE ADVN AC999 ARCHIEF ALGEMEEN-NEDERLANDS VERBOND (ANV) AFDELING MECHELEN]

Werkingsarchief (1976-2014) van de VVNA met eigen uitgaven en het tijdschrift *Mededelingen*. Met foto's van diverse activiteiten.

[BE ADVN AC1000 ARCHIEF VERENIGING VAN VLAAMS-NATIONALE AUTEURS (VVNA)]

Documenten (1997-2008) over de politieke activiteiten van Wim Beelaert binnen de Volksunie en Spirit-afdeling Gent. Met vlaggen van Spirit-De Vlaamse Links-liberalen.

[BE ADVN AC1001 ARCHIEF WIM BEELAERT]

Kasboeken (1983 tot 2010) van de Antwerpse Vlaams Verbond voor Gepensioneerden-afdelingen in Deurne en Kipdorp.

[BE ADVN AC1002 ARCHIEF VLAAMSE ACTIEVE SENIOREN (VL@S)]

Partituren o.m. van het *Gebed voor het Vaderland*.

[BE ADVN AC1003 ARCHIEF GASTON FEREMANS]

Dossiers over vormingen, cursussen, toespraken en publicaties. Met documenten van

het Technisch Comité van de Reisbureaus en de Geschillencommissie Reizen vzw (1974-2001).

[BE ADVN AC1013 ARCHIEF KAREL DE MEULEMEESTER]

Werkingsdossiers (1998-2010) van de Stichting Eric Suy.

[BE ADVN AC1014 ARCHIEF STICHTING ERIC SUY]

Werkingsdossiers (2002-2011) van de VTB/VAB-afdeling Blankenberge.

[BE ADVN AC1015 ARCHIEF VLAAMSE TOERISTENBOND / VLAAMSE AUTOMOBILISTENBOND (VTB/VAB) AFDELING BLANKENBERGE]

Financiële stukken en dossiers van de VTB/VAB inzake vergaderingen van het provinciaal bestuur (1986-2005).

[BE ADVN AC1016 ARCHIEF VLAAMSE TOERISTENBOND / VLAAMSE AUTOMOBILISTENBOND (VTB/VAB) AFDELING VLAAMS-BRABANT]

Dossiers (1997-2006) van de nv's VTB-VAB Reizen, Groep VTB-VAB, VTB-VAB Immo.

[BE ADVN AC1018 ARCHIEF FRANS HEYVAERT]

Dossier (1971-1973) inzake Abbeville.

[BE ADVN AC1022 ARCHIEF JOS JANSSENS]

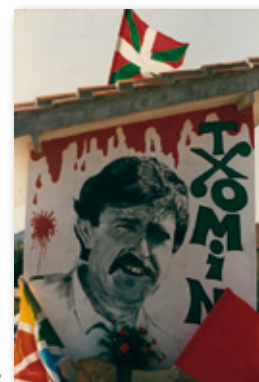
Werkingsdossiers van verscheidene NSV-afdelingen (1970-2013).

[BE ADVN AC1024 ARCHIEF NATIONALISTISCHE STUDENTENVERENIGING (NSV) AFDELING GENT / BE ADVN AC1025 AFDELING BRUSSEL / BE ADVN AC1026 AFDELING LEUVEN / BE ADVN AC1031 AFDELING ANTWERPEN / BE ADVN AC1032 AFDELING WESTLAND]

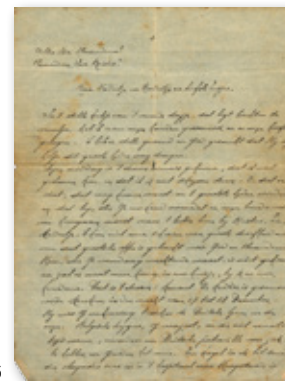
[Sommige archieven bevinden zich nog in de verwerkingsfase en zijn niet onmiddellijk raadpleegbaar] [RV]

4

5

6

BELVUE IN HET NIEUW

Na een acht maanden durende metamorfose opent BELvue op 21 juli in Brussel opnieuw de deuren van de permanente tentoonstelling over België en zijn geschiedenis. Waren de zeven zalen van het koninklijk paleis vroeger chronologisch ingedeeld, dan wordt voortaan een thematische inrichting aangehouden: de Belgische geschiedenis wordt verkend via de actuele maatschappelijke thema's democratie, welvaart, solidariteit, pluralisme, migratie, taal en Europa. Ook het ADVN draagt met enkele objecten en affiches bij aan deze vernieuwde tentoonstelling. Meer bepaald prijken in de zaal 'Taal' een glasraam met de beeltenis

van Staf De Clercq, een kaars van de IJzertoren en een affiche over de Waalse beweging. Samen met andere objecten en videomontages belichten de stukken uit de ADVN-collectie de historische context en de uiteenlopende standpunten over communautaire perikelen, en dit van vóór 1830 tot de laatste staats hervorming.

BELvue richt zich op een breed publiek, met bijzondere aandacht voor jongeren. Beheerd door de Koning Boudewijnstichting, is het behalve een museum ook een centrum voor democratie. Daarnaast herbergt BELvue de toegang tot de ondergrondse restanten van het Coudenbergpaleis, de belangrijkste historische site van Brussel. Meer informatie vindt u op www.belvue.be. [As]

ONTMOETINGS DAG ODIS

De webdatabank ODIS is een vaste waarde in de Vlaamse erfgoed- en onderzoekswereld. U vindt er een schat aan kwaliteitsvolle informatie terug: biografische gegevens over beroemde en minder beroemde personen, de geschiedenis van organisaties, informatie over archieven en tijdschriften, gegevens over gebouwen en gekende of minder gekende gebeurtenissen. Een groeiend aantal erfgoedorganisaties en onderzoeksgroepen maakt gebruik van ODIS voor de opslag, ontsluiting en analyse van gegevensreeksen.

Op vrijdag 10 juni 2016 organiseerde ODIS naar jaarlijkse gewoonte een bijeenkomst, deze maal onder de noemer van Ontmoetingsdag. ODIS bracht niet alleen ODIS-medewerkers samen, maar bood ook de kans aan geïnteresseerden om kennis te maken met de databank en het team. Tijdens de Ontmoetingsdag,

in deSingel in Antwerpen, gingen de deelnemers aan de slag in interactieve workshops. De voormiddag werd afgesloten met een boeiend groeps gesprek over de toekomst-

perspectieven en prioriteiten van ODIS. In de namiddag maakten de deelnemers kennis met de werking van het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven (CVAa), gehuisvest in deSingel. [sc]

TENTOONSTELLING

Flirten met Mars en Venus. Oorlog en prostitutie, 1914-1918

Deze zomer loopt in Villa Le Chalutier in De Panne een tentoonstelling over vrouwen en prostitutie tijdens de Eerste Wereldoorlog. Curator is historicus Frank Becuwe, die een boek met gelijknamige titel over het delicate onderwerp schreef. Op vraag van de cultuurdienst van De Panne draagt het ADVN met de ontlening van

enkele archiefstukken zijn steentje bij aan de expo. Onze instelling bewaart immers een kostbare collectie over de Grote Oorlog, waaronder het rijk gedocumenteerde IJzerbedevaartarchief. Van het ADVN kan men deze zomer in De Panne onder meer stukken bezichtigen omtrent de strijd tegen de immoraliteit onder de soldaten. Zo zijn er de propagandabrochures en -zegels van het Secretariaat

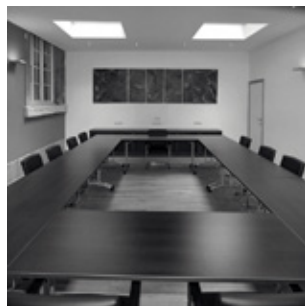

onze soldaten of Jeugdschoonheid dienden de soldaten voor te lichten en werden in grote oplagen meermaals herdrukt en kosteloos uitgedeeld. De sluitzegels op hun beurt verspreidden boodschappen als "Houdt u fier, houdt u rein", "Restez dignes de fonder un foyer", "Zedelijk volk, groot volk" of "Pour être fort sois pur". Tot slot adverteerde het SKVH geregeld in *Ons Vaderland* of *De Belgische Standard* en kopten artikels "Jongens, weest geen

voor Katholieke Vlaamsche Hoogstudenten (SKVH) die in de zomer van 1916 werden gebruikt in een grootscheepse campagne tegen het godsdienstig en zedelijk verval aan het front. De brochures *Voor onze vrouwen*, *Pour nos hommes*, *Gij moet genezen*, *Reine lectuur voor*

vuilmonden" of "*Bestrijding der zedeloosheid*". Of het SKVH met deze moreel hoogdravende boodschappen zijn uiteindelijke doel bereikte? Deze anonieme getuigenis van een jonge frontsoldaat laat ons vermoeden van niet: "*Jij hebt mooi schrijven over 'Zedelijk volk, groot volk', maar ken je ons volk of gewoon het volk? Toen ik op college zat dacht ik ook met liefde aan ons Vlaamse volk, maar het bestaat gewoon niet. Hij die hier ploetert in het slijk, die kan het weinig schelen of z'n officieren hem in het Frans of het Nederlands de dood injagen... Vloeken mag, een overste kapotmaken niet. En ik kan goed begrijpen dat de jongens die hier al drie jaar vechten... naar de vrouwen lopen... Als ge met Gravez, Daels of Verschaeve praat, zeg hun maar dat dit de reële stemming is aan het front.*" [Brief 16 september 1917]. [56]

Tentoonstelling van 2 juli 2016 tot en met 2 oktober 2016. Dagelijks van 14u tot 18u; gesloten op maan- en feestdagen Meer informatie langs: www.depanne.be of toerisme.depanne.be

ADV N

ARCHIEF & ONDERZOEKSCENTRUM

Lange Leemstraat 26 2018 Antwerpen

[T] +32 [0]3-225 18 37

[E] info@advn.be

[W] www.advn.be